

Motion till riksdagen 2005/06:K240

av **Tobias Krantz m.fl. (fp)**

Stärkt inflytande för riksdagen i EU-frågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om beredskap för att, exempelvis genom tilläggsdirektiv, involvera Grundlagsutredningen i processen med att förändra riksdagens arbetssätt i EU-frågor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om tilläggsdirektiv till Grundlagsutredningen om att överväga en formell reglering av formerna kring hur svensk EU-kommissionär skall utses och hur reglerna i sådana fall skall se ut.

Inledning

Det är i år tio år sedan Sverige blev medlem av Europeiska unionen. Medlemskapet har på flera sätt inneburit ett demokratiskt mervärde för svenska folket. Genom vårt deltagande i det europeiska samarbetet har svenskarna möjlighet att påverka viktiga framtidsfrågor som det tidigare var mycket svårt att utöva inflytande över. Demokratins räckvidd har ökat. Det har, från medborgarsynpunkt sett, skett dels direkt genom rätten att rösta till val i det gränsöverskridande Europaparlamentet, dels indirekt genom rätten för svenska regeringsföreträdare, som har sitt mandat från riksdagen, att göra sin stämma hörd vid möten i Europeiska rådet och ministerrådet.

Hur den nya, utvidgade, räckvidden för demokratin utnyttjas i syfte att skapa genuin medborgarmakt över europeiska angelägenheter avgörs av utvecklingen längs två linjer. För det första handlar det om maktfördelningen mellan de europeiska organen, främst Europaparlamentet å ena sidan och ministerrådet å den andra. Folkpartiet har under lång tid argumenterat för att Europaparlamentet skulle ges mer inflytande på ministerrådets bekostnad. Det ger européerna, däribland svenskarna, ett mer direkt inflytande över det europeiska samarbetet och förenklar det demokratiska ansvarsutkrävandet. Folk-

Fel! Okänt namn på

partiets principiella syn på unionens konstitutionella framtid utvecklas i en separat Europamotion.

För det andra handlar det om hur proceduren ser ut inom den nationella demokratin när det gäller hanteringen av Europafrågor. Centralt är frågan hur riksdagen som svenska folkets främsta företrädare kontrollerar att det sätt på vilket regeringen agerar inom Europeiska unionen stämmer överens med uppfattningen hos folkflertalet. Det finns de debattörer som hävdar att medlemskapet i unionen nästan per automatik leder till att riksdagen tappar i makt till regeringen. Det vore förstås särskilt allvarligt i Sverige eftersom vårt land allt som oftast tenderar att styras av minoritetsregeringar; risken är då att den politiska ståndpunkt som en majoritet av riksdagens partier står bakom inte slår igenom i regeringens agerande i de europeiska beslutsorganen.

Men Folkpartiet delar inte dessa debattörers ståndpunkt. Hur den demokratiska kontrollen av regeringen i EU-frågor ser ut är inte något ödesbestämt. Ansvaret att skapa beslutsformer som säkrar demokrati, delaktighet och goda möjligheter till ansvarsutkrävande ligger i våra egna händer. Förslag i den riktningen presenteras i denna motion.

Riksdagens arbete med EU-frågor

Riksdagens arbetsformer och förhållandet mellan regering och riksdag när det gäller EU-frågor uppvisar, enligt vår mening, flera brister. En är att riksdagen kommer in alltför sent i beslutsprocessen för att i realiteten kunna göra någon skillnad. Alltför ofta ställs riksdagen inför vad som kan beskrivas som fullbordat faktum när det avgörande beslutet inom unionen ska fattas. Fackutskotten ägnar sig i förhållandevis liten utsträckning åt att bevaka EU-frågor; det mesta av arbetet sker istället i EU-nämnden.

En annan brist är att arbetet med EU-frågor i alltför hög grad präglas av slutenhet. EU-nämndens sammanträden är som regel stängda för såväl medier som allmänhet. Det försvårar allvarligt insyn och ansvarsutkrävande. Ett tredje problem är att åtminstone den nuvarande regeringen anser sig kunna låta bli att driva och agera utifrån den ståndpunkt som har slagits fast i riksdagens samrådsorgan, EU-nämnden. Under senare år har riksdagen i samband med konstitutionsutskottets granskning ”prickat” företrädare för regeringen vid flera tillfällen. Det gäller exempelvis regeringens hantering av frågan kring vald ordförande för Europeiska rådet inför förhandlingarna om ett nytt konstitutionellt fördrag (bet. 2002/03:KU30, prot. 2002/03:117; bet. 2003/04:KU20, prot. 2003/04:122) och frågan om ett eventuellt upphävande av vapenembargot mot Kina (bet. 2004/05:KU20, prot. 2004/05:133).

Folkpartiet har därför lagt förslag på en rad reformer som rör riksdagens arbete med EU-frågor. Vi har poängterat att fackutskotten borde ges en förstärkt roll i riksdagens EU-arbete. Det skulle ge riksdagen utrymme att komma in i ett tidigare skede i beslutprocessen och förstärka möjligheterna att granska och utvärdera ansvar för regeringens positioner i det europeiska samarbetet. Samtidigt skulle EU-nämnden ha kvar sin roll när det gäller samrådet med riksdagen i slutskedet av en förhandling.

Folkpartiet har också drivit ståndpunkten att EU-nämndens sammanträden som huvudprincip borde vara öppna. Ett antal försök med öppna sammanträden har genomförts. Det har gett mersmak. Enligt vår mening borde denna ”försöksverksamhet” permanentas. Vi har också i flera sammanhang starkt understrukit att det är av stor betydelse att regeringen när den representerar Sverige i det europeiska samarbetet inte enbart avhåller sig från att driva uppfattningar som står i strid med den som en majoritet i EU-nämnden har; den ståndpunkt som ett flertal i nämnden har ska aktivt hävdas i EU-kretsen.

En del av dessa frågor, de som mer specifikt och i strikt mening gäller riksdagens arbetsformer, har berörts i den utredning som har bedrivits inom riksdagen. En referensgrupp till Riksdagskommittén presenterade i maj 2004 en rad förslag som rör riksdagens framtida arbete med EU-frågor. I rapporten diskuteras också hur riksdagen bör förfara vid den så kallade subsidiaritetskontroll som fanns i det förslag till nytt konstitutionellt förslag som tidigare hade förhandlats fram. De frågor som referensgruppens förslag har aktualiserat har därefter varit föremål för överväganden i Riksdagskommittén. Riksdagen kan förväntas få ett samlat förslag att ta ställning till under hösten.

En del av de förändringar som behöver göras kan sannolikt genomföras utan mer omfattande revisioner av formella regler och bestämmelser; andra torde fordra lagändringar. Den grundlagsutredning som har tillsatts ska, enligt sina direktiv (dnr 2004:96), inte beröra frågor som rör riksdagens arbete med EU-frågor. Det kan under den kommande behandlingen komma att ses som en försvarande omständighet. Enligt Folkpartiets uppfattning måste det därför det finnas en öppenhet och beredskap för att, genom exempelvis tilläggsdirektiv, involvera Grundlagsutredningen i processen med att förändra riksdagens arbetssätt i EU-frågor.

Nominering av svensk EU-kommissionär

Regeringen har, enligt regeringsformen 10 kap. 6 §, skyldighet att informera och samråda med riksdagen i EU-frågor. Utnämningen av Sveriges kommissionär i EU-kommissionen har emellertid inte ansetts omfattas av samrådsplikten. När Margot Wallström förra året nominerades till en ny period föregicks det därför inte av något samråd i EU-nämnden.

Riksdagens konstitutionsutskott granskade utnämningen av Wallström och konstaterade att regeringens agerande inte stod i strid med några formella bestämmelser (bet. 2004/05:KU20). Men det framstår, enligt Folkpartiets uppfattning, som egendomligt och djupt otillfredsställande att det saknas egentliga regler på området. Vem som ska vara svensk ledamot i EU-kommissionen är en fråga som har större betydelse än många andra spörsmål där regeringen idag tvingas söka stöd i EU-nämnden.

Enligt vår mening finns det därför goda skäl för att ge den sittande Grundlagsutredningen i tilläggsdirektiv att överväga en formell reglering av formerna kring hur den svenske EU-kommissionären ska utses och hur reglerna i sådana fall ska se ut.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 22 september 2005

Tobias Krantz (fp)

Helena Bargholtz (fp)

Martin Andreasson (fp)

Tina Acketoft (fp)

Liselott Hagberg (fp)

Mauricio Rojas (fp)